

۱۵۱.۹.۱

۱۵۱.۹.۱

درآمدی بر دک حق مستهم

در نقد کیفی ایران و اسناد بین المللی

مؤلف:

محمد جواد پهلوان

با همکاری: رویا اسدیان

سرشناسه	: پهلوان، محمدجواد، ۱۳۶۸ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی بر درک حق متهم در حقوق کیفری ایران و اسناد بین‌المللی / مولف محمدجواد پهلوان با همکاری رویا اسدیان.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات فردوسی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۴ ص.
شابک	: 978-964-8347-80-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اتهام - ایران
موضوع	: اتهام
موضوع	: آیین دادرسی جزایی - ایران
موضوع	: آیین دادرسی جزایی (حقوق بین‌الملل)
موضوع	: (Criminal procedure (International law
موضوع	: (Defense (Criminal procedure
موضوع	: جامع (آیین دادرسی جزایی)
شناسه افزوده	: اسدیان، رویا، ۱۳۶۴ -
رده بندی کنگره	: ۱۳ / ۶۶۵ / ۴۶۴۲ KMH
رده بندی دیویی	: ۷۲ / ۶۱۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۳۶۳۱

انتشارات فردوسی

نام کتاب: درآمدی بر درک حق متهم در حقوق کیفری ایران و اسناد بین‌المللی

مؤلف: محمدجواد پهلوان

تیراژ: ۵۰۰

نوبت چاپ: اول

چاپ: اتحاد / ۹۶

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۷ - ۸۰ - ۸۳۴۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN 978 - 964 - 8347 - 80 - 7

تهران، خیابان باب همایون، پلاک ۸

تلفکس: ۳۳۹۶۲۶۶۷

تلفن: ۳۳۱۱۱۹۵۱

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش روان مهر، پلاک ۲۴۸

تلفن: ۶۶۹۸۹۱۶۳ - ۶۶۹۸۹۱۷۳

وبسایت: www.ferdowsipub. ir

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه
۱۵	 فصل اول: کلیات
۱۶	 ۱-۱- پیشگفتار
۱۸	 ۲-۱- تعریف واژگان و اصطلاحات تخصصی
۱۸	 ۱-۲-۱- قانون آیین دادرسی کیفری
۱۸	 ۳-۱- تعریف عناصر و عبارت حقوق متهم
۱۸	 ۱-۳-۱- تعریف عناصر
۲۱	 ۲-۳-۱- حقوق متهم
۲۲	 ۴-۱- سیر تحول حقوق متهم
۲۲	 ۱-۴-۱- پیشینه حقوق متهم در آموزه های دینی
۲۳	 ۱-۱-۴-۱- حقوق متهم در آیین یهود و مسیحیت
۲۳	 ۲-۱-۴-۱- پیشینه حقوق متهم در اسلام
۲۸	 ۵-۱- کشف جرم
۲۸	 ۶-۱- تعقیب جرم
۲۸	 ۷-۱- تحقیقات مقدماتی
۲۹	 ۱-۷-۱- احضار متهم
۲۹	 ۲-۷-۱- احضار نامه
۲۹	 ۳-۷-۱- جلب متهم
۳۰	 ۴-۷-۱- رسیدگی و صدور حکم
۳۰	 ۸-۱- حق انتخاب وکیل مدافع

۳۰	۹-۱- حق تفهیم اتهام
۳۱	۱۰-۱- حق دفاع
۳۱	۱۱-۱- علنی بودن محاکمه
۳۲	۱۲-۱- حق داشتن حریم خصوصی
۳۲	۱۳-۱- موقعیت بازداشت موقت در نظام دادرسی اسلامی
۳۳	۱۴-۱- حق داشتن مترجم
۳۴	۱۵-۱- منع اکراه و شکنجه در حقوق اسلام
۳۵	۱۶-۱- پیشینه حقوق متهم در حقوق موضوعه
۳۵	۱-۱۶-۱- پیشینه حقوق متهم در اروپا
۳۶	۱-۱۶-۲- پیشینه حقوق متهم در ایران
۳۶	۱-۱۶-۲-۱- در ایران استان
۳۷	۱-۱۶-۲-۲- دوره هخامنشیان و اشکانیان
۳۷	۱-۱۶-۳-۲- دوره ساسانی
۴۰	۱۷-۱- در دوران معاصر
۴۰	۱-۱۷-۱- دوره مشروطیت
۴۲	۱-۱۷-۲- دوره جمهوری اسلامی ایران
۴۵	فصل دوم: حقوق متهم در مرحله کشف و تعقیب جرم
۴۶	۱-۲- حقوق متهم
۴۷	۲-۲- اصول کلی حاکم بر حقوق متهم در مراحل مختلف دادرسی
۴۷	۱-۲-۲- قاعده درء
۴۸	۲-۲-۲- اصل برائت
۴۸	۳-۲-۲- اصل قانونی بودن جرم و مجازات
۵۰	۴-۲-۲- قاعده
۵۰	۳-۲- تغییر
۵۰	۴-۲- ضرورت
۵۱	۵-۲- حق
۵۲	۶-۲- حق

۵۲.....	۷-۲- حقوق متهم در مرحله کشف جرم.....
۵۳.....	۷-۲-۱- حقوق متهم و وظایف قانونی ضابطان دادگستری.....
۵۳.....	۷-۲-۲- ضرورت وجود قرائن قوی بر ارتکاب جرم جهت بازداشت متهم.....
۵۴.....	۷-۲-۳- حق متهم در آگاهی از حقوق شخص تحت نظر.....
۵۵.....	۷-۲-۴- حریم خصوصی و حقوق اساسی مردم و شهروندان.....
۵۶.....	۷-۲-۵- بازجویی و تحقیقات از زنان و افراد نابالغ.....
۵۶.....	۷-۲-۶- حق حضور وکیل و ملاقات با متهم.....
۵۷.....	۷-۲-۷- اطلاع افراد خانواده متهم از تحت نظر بودن وی.....
۵۷.....	۷-۲-۸- حق درخواست ناشک.....
۵۷.....	۷-۲-۹- بازجویی های مشی قاعده بطلان.....
۵۸.....	۸-۲- حقوق.....
۵۸.....	۸-۲-۱- منع تعقیب در صورت فقدان دلیل.....
۵۹.....	۸-۲-۲- تعقیب متهم در جرائم قابل گذشت غیر قابل گذشت.....
۶۰.....	۸-۲-۳- حق درخواست مهلت از سوی متهم برای تحلیل گذشت شاکی.....
۶۱.....	فصل سوم: حقوق متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی.....
۶۲.....	۳-۱- مرحله تحقیقات مقدماتی.....
۶۲.....	۳-۱-۱- مرحله تحقیقات مقدماتی.....
۶۲.....	۳-۲- ایجاد.....
۶۳.....	۳-۳- تسریع و استمرار تحقیق.....
۶۴.....	۳-۴- عدم افشای اطلاعات مربوط به هویت متهم.....
۶۵.....	۳-۵- منع تحقیق در جرایم منافی عفت.....
۶۵.....	۳-۶- بررسی وضعیت متهمان زندانی.....
۶۶.....	۳-۷- منع کنترل ارتباطات مخابراتی، حساب های بانکی و مرسولات پستی افراد.....
۶۶.....	۳-۸- حق حضور متهم یا وکیل وی هنگام بررسی مدارک و ادله مؤثر در کشف جرم.....
۶۷.....	۳-۹- حقوق متهم در هنگام احضار و جلب.....
۷۱.....	۳-۱۰- تشریفات جلب متهم.....
۷۱.....	۳-۱۰-۱- جلب متهم به موجب برگ جلب.....

- ۷۳-۲-۱۰-۳- شیوه‌های استثنایی جلب متهم.....
- ۷۳-۱-۲-۱۰-۳- جلب بدون احضار.....
- ۷۴-۲-۲-۱۰-۳- جلب در شب.....
- ۷۵-۳-۲-۱۰-۳- جلب سیار.....
- ۷۵-۱۱-۳- مبحث دوم، حقوق و تضمینات متهم مجلوب.....
- ۷۶-۱-۱۱-۳- مدلل و مستند بودن جلب.....
- ۷۶-۲-۱۱-۳- رعایت حیثیت و کرامت انسانی متهم هنگام جلب.....
- ۷۸-۳-۱۱-۳- تعلیل فوری متهم مجلوب به مرجع قضایی.....
- ۷۹-۴-۱۱-۳- نفی اتهام و شروع فوری تحقیق پس از جلب.....
- ۸۲-۱۲-۳- جهات عذر متهم در صورت عدم حضور.....
- ۸۳-۱۳-۳- حق حضور، دخالت وکیل در تحقیقات مقدماتی.....
- ۸۴-۱۴-۳- حق سکوت متهم.....
- ۸۵-۱۵-۳- توجه به یافته‌های علمی، روان‌شناسی و تشکیل پرونده شخصیت برای متهم.....
- ۸۶-۱۶-۳- حقوق متهم در رابطه با قراردادی آموخته و نظارت قضایی.....
- ۸۹-۱۷-۳- حقوق متهم در قرار بازداشت موقت.....
- ۹۰-۱۸-۳- مکانسیم جبران خسارت ایام بازداشت.....
- ۹۱-۱۹-۳- آخرین دفاع متهم و الزام رسیدگی آن.....
- ۹۲-۲۰-۳- صدور قرار جلب دادرسی و منع تعقیب مجدد متهم.....
- ۹۲-۲۱-۳- تحقیقات مقدماتی متهمان نوجوان و اطفال.....
- ۹۵- فصل چهارم: حقوق متهم در مرحله رسیدگی و صدور حکم.....
- ۹۶-۱-۴- مرحله رسیدگی و صدور حکم.....
- ۹۷-۱-۱-۴- جهات شروع به رسیدگی در دادگاه های کیفری.....
- ۹۷-۲-۱-۴- تخصیص حق مهلت در جرائم کیفری و عذر موجه متهم در مرحله رسیدگی.....
- ۹۸-۳-۱-۴- حق حضور و شرکت وکیل در تمام امور کیفری.....
- ۱۰۰-۴-۱-۴- حق تحصیل اطلاعات لازم در پرونده کیفری.....
- ۱۰۱-۵-۱-۴- برگزاری علنی دادگاه.....
- ۱۰۲-۶-۱-۴- حق داشتن مترجم و احراز سلامت روان.....

۱۰۲	۷-۱-۴- لزوم طرح ایرادات رسیدگی در دادگاه کیفری یک
۱۰۳	۸-۱-۴- آخرین دفاع و اظهار مدارک جدید
۱۰۴	۹-۱-۴- صدور رأی
۱۰۴	۱۰-۱-۴- صدور قرار رسیدگی غیابی
۱۰۴	۱۱-۱-۴- حقوق متهم در رد دادرس
۱۰۵	۲-۴- حقوق متهم در تجدید نظر از آراء کیفری
۱۰۵	۱-۲-۴- موارد تجدید نظر آراء کیفری
۱۰۶	۲-۲-۴- موارد درخواست تجدید نظر
۱۰۶	۳-۲-۴- معافیت از پرداخت هزینه دادرسی مرحله تجدید نظر
۱۰۶	۴-۲-۴- سیستم تعاقب قاضی
۱۰۷	۵-۲-۴- حق جبران خسارت مالی از حکم
۱۱۱	فصل پنجم: حقوق متهم در امر دادرسی
۱۱۲	مقدمه
۱۱۳	بخش اول: حقوق متهم تا پیش از محاکمه
۱۱۳	۱-۵- حق آزادی
۱۱۴	۲-۵- حق مطلع شدن از علت بازداشت و اتهامات
۱۱۷	۳-۵- حق مشاوره
۱۱۸	۳-۵- حق حضور فوری نزد قاضی
۱۱۹	۴-۵- حق زیر سؤال بردن مشروعیت بازداشت
۱۲۰	۵-۵- حق محاکمه در یک مدت زمان معقول یا آزادی از بازداشت
۱۲۱	۶-۵- حق سکوت
۱۲۲	۷-۵- حق برخورداری از مدت زمان معقول و امکانات کافی برای فراهم کردن دفاعیات
۱۲۳	۸-۵- حق برخورداری از شرایط انسانی و آزادی از شکنجه در طول بازداشت
۱۲۴	۹-۵- حقوق متهم در جریان محاکمه گفتار اول: حق برابری در پیشگاه دادگاه
۱۲۵	۱۰-۵- حق محاکمه توسط یک دادگاه صالح، مستقل و بی طرف
۱۲۶	۱۱-۵- حق محاکمه علنی
۱۲۷	۱۲-۵- حق بی گناه تلقی شدن تا صدور حکم نهایی

- ۱۲-۵- حق منع محاکمه مکرر..... ۱۲۸
- ۱۴-۵- حق محاکمه شدن بدون تأخیر نامعقول..... ۱۲۸
- ۱۵-۵- حق دفاع از خود شخصا یا توسط وکیل..... ۱۲۹
- ۱۶-۵- حق حضور در جلسه دادگاه..... ۱۳۰
- ۱۷-۵- حق احضار شهود..... ۱۳۰
- ۱۸-۵- حق تقاضای جبران خسارت به دلیل اجرای نادرست عدالت..... ۱۳۱

فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات..... ۱۳۳

- ۱-۶- نتیجه گیری..... ۱۳۴
- ۲-۶- پیشنهادات..... ۱۳۶
- ۱-۲-۶- پیشنهادات ثانویه..... ۱۳۶
- ۲-۲-۶- پیشنهادات اجرایی..... ۱۳۸
- فهرست منابع..... ۱۴۱

مقدمه

قانون آئین دادرسی کیفری، از مهم ترین قوانین پایه ای و اساسی هر کشور بوده که بخش مهمی از نظم عمومی کیفری و عدالت کیفری از طریق آن اجرا می شود. مقررات نظام قضایی و دادرسی و آیین دادرسی کیفری در ایران، طی سه دهه گذشته، چندین بار دچار تغییرات کلی شده است. تردیدی نیست که تقنین و وضع یک آیین دادرسی کیفری شایسته نقش بسیار مهمی در تامین حقوق آزادی، سربروندان و تضمین اجرای عدالت و امنیت قضایی دارد. مهم ترین قسمت از قانون آیین دادرسی کیفری، که بیشترین تحولات و تأکیدات را نسبت به قانون سابق داشته، حقوق متهم می باشد. حقوق متهم عبارت است از مجموعه امتیازات و امکاناتی که در یک دادرسی منصفانه از مدوالت تا صدور حکم لازم است متهم از آن برخوردار باشد تا بتواند در مقابل ادعایی که بر خلاف حسن نیت بوده است و علیه او مطرح شده از خود دفاع کند. به این سبب مقررات آیین دادرسی کیفری باید به گونه ای تنظیم شود که علاوه بر رعایت حقوق جامعه، بی گناه را نیز در پی گناه خود یاری کند. در این کتاب با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، به بررسی حقوق متهم در مراحل کشف جرم، تعقیب، تحقیقات مقدماتی، رسیدگی، صدور حکم پرداخته شده است. استخراج جنبه های مثبت و نوآوری های ارزشمند قانون آیین دادرسی کیفری در خصوص رعایت حقوق متهم، حق دفاع، وکیل مدافع، روند دادرسی، تضمینات تحقق دادرسی عادلانه و منصفانه، و نیز کاوش ابهامات و تعارضات قانونی از جمله تجویز یا منع توأمان یک موضوع، و مفهوم تفسیرپذیر و کلی برخی عبارات، و همچنین بررسی مقررات موازی در حوزه حقوق متهم به عنوان دستاوردهای اصلی این کتاب قلمداد می شوند.

و اما لازم است بگویم که ورق های دفتر من سیاه می شوند و موهای تو سپید، من قد می کشم تا تو نفس می کشی...

هر روز در تو پیامبری با من سخن می گوید که چشم هایش از بی خوابی سرخ اند!
آه

در کلاس تو حتی تخته سیاه روی سفید شد و من هنوز شرمنده... چقدر خسته ات کردم..
آورده اند که شخصی در مدینه مدرسه ای بنا کرده و به آموزش کودکان مشغول بوده، روزی یکی از فرزندان امام حسین به مدرسه ای وی رفت و آیه شریفه "الحمد لله رب العالمین" را آموخت. وقتی به منزل برگشت آیه را تلاوت کرد و معلوم شد آن را در مدرسه از معلم آموخته است.

حضرت امام حسین علیه السلام هدایای زیادی برای معلم فرستاد؛ آنگونه که موجب شگفتی برخی از یاران حضرت شد. آنها نزد امام آمدند و عرض کردند: آیا آن همه پاداش به معلم رواست که شما را برابر آموزش یک آیه این همه برای وی فرستادید!
حضرت فرمودند: آیه دادم، چگونه برابری می کند با ارزش آنچه او به پسرم آموخته است؟

برای پدرم و مادرم جناب اعی دترویدون پهلوان و بانو طاهره خانم، مادر جانم
و برای استادانم دکتر فرشید فرحناکین - دکتر علی پورقصاب امیری - دکتر حسن سلیمانی -
دکتر علی مشهدی - حجه الاسلام دکتر رضی اشراقی - دکتر سید طه هاشمی - دکتر
علیرضا حسینی - دکتر سید رضا جزء مومنی
سپاس از دوستانم: حسن قمی اویلی - محمد تنی - کیارش اشرف - جعفری - سلطانی -
مجتبی محمدی -

محمد جواد پهلوان

۱۴ خرداد ۱۳۹۶

تهران